

Zara, dai Torchj di Antonia Luigi Battara, stampatore e libraj.

Nakon pada mletačke republike god. 1797. nastale su za Boku burni dani, jer su se za njom jagmile Velika Britanija i Austrija, Francuska pod Napoleonom, Rusija i Crna Gora s vladikom Petrom Petrovićem Njegošem. Kada je god. 1813. general Milutinović u ime Austrije zauzeo Boku s Budvom, počeli su za frankofila Miroslava Zanovića teška i nemila vremena. Otpremiše ga pod vojničkom pratnjom u Zadar, gdje je zatočen morao živjeti pod paskom policije od god. 1814. do potkraj god. 1816. kao »vanredno opasan, dvoličan, vazda nemiran i pod svakom vladom nezadovoljan čovjek«. Miroslav se žilavo i ogorčeno branio. U nizu svojih podnesaka i tužba on odbija sve objede i optužbe kao plod neopravdanog, nasilnog vojničkog postupka te zlobne i podle denuncijacije svojih ličnih neprijatelja i zavidnika. No s vremenom je malaksao, kad ga je obuzela teška briga za budućnost i za svakidašnji kruh. U takovu raspoloženju posluži se 12. veljače 1815. i 1816. svečanim hrvatskim pjesmama na čast austrijskome caru o njegovu rođendanu, pa ga pustiše kući u Budvu. Ove su dakle dvije pjesničke čestitke bile uistinu labuđi pjev jedne skršene duše, koja se njima izvukla iz škripca.

Kad i za pjesmu od god. 1815. znademo, da je bila tiskana lako je slutiti, da je i ona bila tiskana kod Battare u obliku letaka. Prema Valentinelliju i njezin, je format bio in folio. Vjerojatno nije propala do posljednjeg primjerka. Naslov joj znamo, samo je treba iznaći. Bit će sačuvana negdje u Boci Kotorskoj, gdje je pred sto godina izdahnuo njezin autor u sedamdesetčetvrti godini lakoumnog i borbenog života.

Već je rečeno, da se ne zna, jesu li sve one pjesme, koje je Milčetić priopćio, doista Miroslavljeve. Najmanje ima za to potvrda o pjesmi III. do IX. One su sve prijepisi, ali nije poznato odakle. Ako su bile štampane, nisu li možda neke od njih prepisane iz spomenutoga djelca, koje bijaše tiskano u Poljskoj? Možda su se nalazile baš na onim propalim listovima prvoga i drugog dijela u Gajevoj knjižici. No o tome se ne može govoriti dok se ne nade bolji primjerak knjižice.

Glavno je dakle naći Miroslavljevu pjesmu od god. 1815., kojom je on započeo nov način borbe za svoje oslobođenje od austrijskoga zatočenja u Zadru. Kad je postojala u Valentinelli-jevo vrijeme, bit će po Dalmaciji sačuvan još koji primjerak. Prema tome cilju dan je naslov ovome članku.

Nikola Žic.

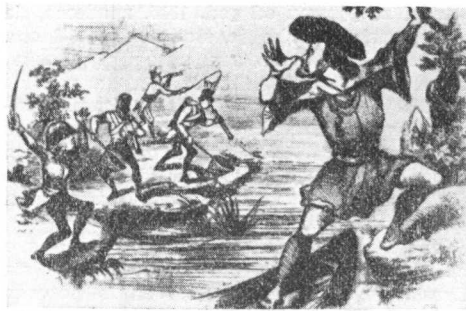
DVIJE KARIKATURE O HRVATIMA U DOBA GARIBALDIJA.

U Rimu je na uspomenu 50-godišnjice smrti glasovitog talijanskog borca za ujedinjenje i slobodu Italije generala Giuseppe Garibaldija izišla omašna i lijepo ilustrovana knjiga: *Gustavo Sacerdote, La vita di Giuseppe Garibaldi* (Rizzoli et Co. Milano 1933., str. 960, slika 1300). U toj se knjizi nalaze i dvije karikature o Hrvatima.

Prva karikatura na str. 821 imade ovaj tekst: *Non e da stupire che Bombino copra il brigante, che Don Pio copra tutti e due, che il Croato copra tutti tre, ma e sorprendente, anzi inesplicabile, che il Francese Copra tutti quatro!* Dal »Fischietto« del 1. Agosto 1861. (Nije se čuditi da Bombino pokriva razbojnika a da Don Pio pokriva obojicu, a da Hrvat pokriva svu trojicu, ali je čudnovato, dapače nerazumljivo, da Francuz pokriva svu četvoricu!) Bombino je kralj obiju Sicilija Ferdinand II. nazvan Re Bomba, Don Pio je papa Pio IX. Hrvat je eto zastupnik Austrijanaca, a Francuz je Napoleon III. koji je svojom politikom sve ove nadmudrio.

Druga je na str. 518 pod naslovom: *Garibaldi sfugge ai Croati. Anche questa volta il pante diavolo rosso poter scapar per inferna.* Dal »Fischietto« del 21. Agosto 1849.

(Garibaldi pobježe Hrvatima. I ovaj puta je ugursuz crveni gjavo mogao uskočiti u pakao.)

Kada je Garibaldi g. 1849. morao napustiti Rim ispred francuske sile povukao se je na sjever, na more. Putem se je sukobio sa Austrijancima, među kojima su hrvatski graničari igrali veliku ulogu. Karikatura nam prikazuje Garibaldija kako je utekao ispred Hrvata, jedan časnik se zgraža dok ga ostali vojnici traže u rijeci durbinima da ga ulove mrežama, ali on im svima pokazuje dugi nos.

Ove karikature su svakako zanimljive već stoga što se u tim velikim svjetskim događajima spominju hrvatski graničarski vojnici, koji su bili skoro glavna obrambena snaga Austrije u Italiji, t. j. u provincijama Veneciji i Lombardiji, no i na drugim teritorijama Italije pa su zato Talijani zadugo bili omrznuti hrvatsko ime i Hrvate.

Dr. Franjo Bučar.

PUBLIKACIJE.

Drei Register aus den Jahren 1478—1519. Untersuchungen zu Politik, Verwaltung und Recht des Südostens. Von Burkhard Seuffert. Gedruckt mit Unterstützung der Historischen Landeskommission für Steiermark. 1934. Universitäts-Verlag Wagner, Innsbruck. 8°. XXXII + 468 str.

Pod ovim naslovom objavio je Seuffert jedan niz studija koje mogu biti zanimljive i za čitaoce »Narodne Starine«, a to iz dvaju razloga. Prvo jer obrađuju jedno veoma interesantno poglavlje iz opšte istorije srednjeevropskih zemalja iz doba kad se i u istočnim predelima starog nemačkog imperija poradala iz srednjeevokovnog staleškog uređenja nova činovnička i monarhička država, a drugo, jer se ova evolucija, ukoliko je obrađena u ovoj knjizi, odnosi i na danas jugoslovensku zemlju. »Deutscher Südosten« u naslovu Seuffertove knjige u smislu je državne pripadnosti onog doba slovenačka teritorija u nekadašnjoj Kranjskoj, Štajerskoj i Koruškoj. Već za vreme cara i kralja Friderika III počele se, unatoč svega konservatizma koji karakteriše ovog vladara i unatoč tradicionalnog i dosta primitivnog posla u njegovoj kancelariji, uvadati neke reforme koje dadu naslućivati jedno novo doba upravnog uređenja i na državnom njemačkom tlu. Ovo nam veoma dobro pokazuje prvi registar koji je Seuffert obradio. Postao je u carskoj kancelariji u Grazu 1478 godine. Uređenje vladareve kancelarije, funkcije njezinih činovnika i saradnika ilustrira nam autor na mnogim primerima u svim detaljima. S paleografske strane utvrdio je pisare pojedinih delova registra i to na osnovi primenjivanja takozvanog Poppovog izražavanja kuteva u pismu (Schriftwinkeluntersuchung). 48 paleografskih tablica objašnjava

ovaj metod koji znači nešto novo u paleografskoj nauci. Mnogo je stalo autoru do biografija pojedinih notara i pisara. Među ovima naročito je obradio detaljno protonotara dra Tomaža Prelokara iz Celja, docnijeg biskupa konstanškog, o kojem smo imali dosada u literaturi monografiju Ljubšinu. Rad carskog saveta, peticije naslovljene na vladara, čuvanje akata i dokumenata, ekspediciju spisa, načine kako se pojedine stvari rešavale, svečana primanja na dvoru prilikom izdavanja pojedinih privilegija i još mnogo sličnog otkrivaju nam minuciozne i savesne studije Seuffertove.

Drugi registar upoznaje nas s jednom novom institucijom, uvedenom sa strane cara Maksimilijana I, takozvanim »regimentom«, jednom u obliku kolegija uređenom vlašću koju je ovaj vladar osnovao za svoje niže-austrijske zemlje (to jest za Austriju, Štajersku, Kranjsku i Korušku) odmah posle smrti očeve (1493), i to najpre za vreme svoje odsutnosti van rečenih zemalja, a obnovio je »regiment« 1506 godine u Linzu. »Regiment« je jedan upravni ured i instanca između vladara i pokrajinskih staleža, s opsežnim političkim, finansiskim, judicijalnim i drugim funkcijama. Njegovo uređenje i posao za 1507 otkriva nam drugi registar obrađen u ovoj knjizi. Zapravo je to samo fragment jednog registra koji se — kao i prvi — nalazi danas u originalu u bečkom Državnom arhivu.

Najvažniji, naročito za našu zemlju a i za autorova izražavanja, treći je registar, sačuvan danas u arhivu Narodnog muzeja u Ljubljani. To je debela rukopisna knjiga od 768 listova koja prikazuje posao i rad kranjskog staleškog glavarara i odbora 1519 i 1520 godine. Posle smrti cara Maksimilijana I naime (12. januara 1519) pa sve do priznanja novih vla-